ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОНД «КРОК ЗА КРОКОМ»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор ВФ «Крок за кроком»

_____ **Найда Ю.М.**
(підпис) (прізвище та ініціали)
15 червня 2026 року

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти
«СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ:
СТВОРЕННЯ СЕРЕДОВИЩА РІВНОСТІ ТА ВЗАЄМОПОВАГИ»

(«ДУМАЙ НА РІВНИХ» THINK EQUAL)

Київ – 2026

Розробники: тренерки Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» Байдик Віта, Волохова Анна.

Напрям підвищення кваліфікації: формування та розвиток професійних компетентностей педагогів закладів дошкільної освіти щодо створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища; розвиток емоційно-етичної та цифрової компетентностей; забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації» (наказ МОН від 21.04.2023 № 461).

Термін дії програми: з 1 серпня 2026 до 1 серпня 2031 року

Рецензенти:
Горбенко Інна, кандидат пед. наук, тренер ВФ «Крок за кроком».
Кечик Ольга, кандидат пед. наук, завідувач кафедри педагогіки та психології Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. В умовах сучасного суспільства дошкільна освіта відіграє ключову роль у формуванні базових соціально-емоційних навичок, які визначають успішність дитини в подальшому житті. Це зумовлює необхідність перегляду освітніх практик і методів, спрямованих на розвиток у дітей соціальної та емоційної компетентностей. У суспільстві, де все більшого значення набувають цінності рівності, поваги до різноманіття та інклюзії, необхідно створювати освітнє середовище, яке не лише сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, а й формує навички ефективної взаємодії, емпатію та свідому громадянську позицію. У цьому контексті програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) є надзвичайно актуальною, оскільки пропонує інноваційний підхід до навчання цінностям та навичкам, які гарантують соціальну стійкість та емоційну грамотність.

Наукові дослідження доводять, що основи соціальної поведінки, емоційного інтелекту та ставлення до інших людей закладаються в дошкільному віці. Програма підвищення кваліфікації (далі – Програма) розроблена на основі кращих міжнародних практик, які запропоновані в рамках реалізації проєкту «Думай на рівних: комплексна програма соціально-емоційного розвитку та психо-соціальної підтримки дітей дошкільного віку», враховує його аспекти та надає комплексні інструменти для розвитку у дитини здатності до саморефлексії, толерантності, подолання стереотипів та створення безпечного середовища для взаємодії. З огляду на глобальні виклики соціальної поляризації та зростаюче культурне розмаїття, навички, яких діти набувають завдяки соціальному та емоційному навчанню, стають ключовими для їхньої успішної інтеграції в суспільство.

Для педагогів закладів дошкільної освіти Програма є не лише засобом розвитку їхніх професійних навичок, а й потужним інструментом для переосмислення їхнього підходу до виховання. Вона дозволяє інтегрувати цінності рівності та поваги до різноманіття у повсякденну діяльність, сприяє інклюзивній практиці та виховує культуру взаємної поваги серед дітей. Освітні процеси, засновані на принципах соціально-емоційного навчання (далі – СЕН), створюють умови для гармонійного розвитку всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та культурного і соціального походження.

Програма «Думай на рівних» THINK EQUAL, на основі якої побудовано програму підвищення кваліфікації «Соціально-емоційне навчання: створення середовища рівності та взаємоповаги», є відповіддю на нагальні виклики сучасного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та забезпечує набуття дітьми базових компетентностей, необхідних для життя в суспільстві 21 століття. Це є вагомим внеском у розбудову демократичного, толерантного та соціально відповідального суспільства.

Програму розроблено з урахуванням вимог чинного законодавства України, зокрема законів України: «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, «Про дошкільну освіту» від 06.06.2024 № 3788-IX; постанови Кабінету

Міністрів України від 26.11.2025 № 1557 «Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти»; професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (наказ Мінекономіки від 19.10.2021 № 755-21); Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 21.09.2019 № 800 (зі змінами); Базового компонента дошкільної освіти: наказ МОН від 12.01.2021 № 33; методичних рекомендацій щодо розроблення програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників: наказ МОН від 13.10.2025 № 1349.

Цільова група: керівники та педагогічні працівники закладів дошкільної освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: практична спрямованість та інтеграція теоретичних знань із повсякденною педагогічною діяльністю вихователя. Програму підвищення кваліфікації працівників закладів дошкільної освіти розроблено в рамках реалізації проєкту «Думай на рівних: комплексна програма соціально-емоційного розвитку та психо-соціальної підтримки дітей дошкільного віку» за підтримки міжнародної неприбуткової організації «THINK EQUAL». Навчання відбувається у дистанційному форматі, протягом 6 онлайн-зустрічей. Зміст Програми передбачає теоретичну і практичну підготовку педагогічних працівників ЗДО, а також виконання ними практичних, самостійних робіт і тестових завдань.

Змістове наповнення Програми відповідає парціальній програмі з розвитку соціальних навичок та емоційного інтелекту у дітей від 5 до 7 років «Думай на рівних», який надано гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі», що зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 1.0043-2023.

Практичні завдання виконуються учасниками під час фасилітованих зустрічей та включають:

- моделювання навчальних ситуацій на основі програми «Думай на рівних», що сприяють формуванню соціально-емоційних навичок;
- моделювання занять із використанням методів СЕН за допомогою матеріалів програми «Думай на рівних» для розвитку емпатії, толерантності та конструктивного вирішення конфліктів.

Слухачі працюватимуть із кейсами, практичними прикладами, виконують практичні завдання та інтерактивні вправи, що спрямовані на інтеграцію принципів рівності в освітній процес.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна: синхронний / асинхронний режими навчання).

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників закладів дошкільної освіти з питань впровадження соціально-емоційного навчання (СЕН) в освітній процес, орієнтованого на створення інклюзивного середовища, яке ґрунтується на культурі рівності, поваги до різноманіття та емоційній грамотності дітей.

Завдання підвищення кваліфікації:

– ознайомити педагогів з основними принципами, цілями та методиками комплексної програми «Думай на рівних» (THINK EQUAL);

– розвинути навички створення інклюзивного освітнього середовища, що сприяє соціально-емоційному розвитку дітей;

– надати педагогам практичні інструменти щодо формування емоційної грамотності, соціальних навичок і цінностей рівності у дітей;

– сприяти підвищенню обізнаності про методи подолання стереотипів та упереджень у вихованні;

– вдосконалити вміння інтегрувати соціально-емоційне навчання у щоденну освітню діяльність;

– сформувати навички партнерської взаємодії з батьками;

– розвинути рефлексивні компетентності педагогів.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Загальні компетентності: ЗК.01 (громадянська), ЗК.02 (соціальна), ЗК.03 (культурна), ЗК.06 (етична).

Професійні компетентності: А1 (прогностична), А2 (організаційна), А3 (оцінювально-аналітична), А4 (предметно-методична), Б1 (здоров'язбережувальна), В1 (психо-емоційна), В2 (педагогічне партнерство), В3 (морально-етична), Г1 (здатність до навчання впродовж життя), Г2 (інформаційно-комунікаційна).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- забезпечити в практику роботи ЗДО впровадження соціально-емоційного навчання як основи для формування інклюзивного освітнього середовища, що сприяє рівності, взаємоповазі та розвитку емоційної грамотності дітей;
- організовувати навчання дітей з акцентом на розвиток соціальних навичок, емпатії та толерантності через інтеграцію принципів соціально-емоційного навчання в повсякденну освітню діяльність;
- виявляти повагу до різноманіття культур, релігійних та соціальних особливостей дітей і їхніх родин, забезпечуючи інклюзивне середовище для кожного та кожної;
- сприяти розвитку громадянської компетентності дітей дошкільного віку через методики, які формують відповідальність, свідомість і повагу до прав людини;
- використовувати міжнародний досвід і методики соціально-емоційного навчання для формування демократичних цінностей та навичок мирного співіснування в дошкільному закладі;
- розвивати партнерську взаємодію та співробітництво з усіма учасниками освітнього процесу, формуючи цінності рівності та взаємоповаги в умовах дитячого багатоманіття.
- створювати безпечне, психологічно комфортне та підтримувальне середовище, яке відповідає потребам та індивідуальним особливостям кожної дитини;

- застосовувати методи моніторингу і рефлексії для оцінки ефективності своєї діяльності та постійного удосконалення педагогічних підходів у процесі впровадження соціально-емоційного навчання.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Система оцінювання в межах Програми здійснюється на засадах компетентнісного підходу та передбачає перевірку сформованості професійних здатностей, визначених очікуваними результатами навчання.

Зміст Програми складається з трьох модулів та дев'яти взаємопов'язаних тем. Після проходження кожного модуля слухачі складають проміжний тест.

Після виконання фінального тесту учасники та учасниці безоплатно отримають сертифікати про підвищення кваліфікації. Максимальна кількість отриманих балів – 17.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат.

Вартість: навчання безоплатно.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 30 год, з них: 10 год – лекційні заняття, 14 год – практичні заняття, 2 год – самостійна робота, 4 год – контрольні заходи.

Теоретична складова Програми зорієнтована на ознайомлення цільової аудиторії з концепцією комплексної програми соціально-емоційного розвитку та психосоціальної підтримки дітей дошкільного віку «Думай на рівних», цінностями, метою та ідеями, що лежать в основі програми, її структурою та основними компонентами; визначенням ключових понять, таких як рівність, взаємоповага, інклюзивність, емоційна компетентність; аналізом ролі СЕН у формуванні гармонійного середовища навчання та виховання; ознайомленням із міжнародним досвідом впровадження програми «Думай на рівних» у закладах освіти.

Зміст практичної складової програми підвищення кваліфікації передбачає формування здатності педагогічних працівників впроваджувати стратегії соціально-емоційного навчання у свою діяльність, зокрема:

- створення рівноправного та інклюзивного середовища в закладі дошкільної освіти;
- розвиток емоційної грамотності дітей та навичок взаємоповаги;
- застосування практичних інструментів для підтримки конструктивного спілкування та командної роботи серед дітей.

Самостійна робота містить:

- завдання на ознайомлення з матеріалами програми «Думай на рівних» щодо інтеграції принципів рівності в освітній процес;
- завдання, що пов’язані з адаптацією міжнародного досвіду СЕН до національного контексту;
- підготовку та аналіз матеріалів для занять щодо соціально-емоційного навчання дітей за програмою «Думай на рівних».

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	**Кількість годин**				
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Контрольні заходи**	**Усього**
МОДУЛЬ 1. ДУМАЙ СЕРЦЕМ: ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ					
Тема 1.1. Програма «Думай на рівних»: цінності, цілі, ключові компоненти	1	1	-	-	2
Тема 1.2. Соціальне та емоційне навчання: як закладати основу в	1	1	1	-	3

ранньому віці					
Тема 1.3. Чому мозок має значення?	1	1	-	1	3
Разом за модулем 1	**3**	**3**	**1**	**1**	**8**
МОДУЛЬ 2. СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ РІВНОСТІ ТА ЕМПАТІЇ					
Тема 2.1. Емпатія як базова цінність	1	2	-	-	3
Тема 2.2. Гендерні стереотипи та їх вплив на дівчат та хлопців	1	2	-	-	3
Тема 2.3. Сприятливе середовище для всіх – підтримка заради успіху	1	1	1	1	4
Разом за модулем 2	**3**	**5**	**1**	**1**	**10**
МОДУЛЬ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ «ДУМАЙ НА РІВНИХ»					
Тема 3.1. Сторителінг як інструмент соціально-емоційного навчання	2	2	-	-	4
Тема 3.2. Освітні засади програми «Думай на рівних»	1	2	-	-	3
Тема 3.3. Як успішно впроваджувати програму «Думай на рівних» в ЗДО	1	2	-	2	5
Разом за модулем 3	**4**	**6**	**-**	**2**	**12**
Усього	**10**	**14**	**2**	**4**	**30**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ДУМАЙ СЕРЦЕМ: ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Тема 1.1. Програма «Думай на рівних»: цінності, цілі, ключові компоненти

Основна мета програми формування у дітей дошкільного віку соціальних і емоційних компетентностей. Цінності програми: рівність, емпатія, інклюзивність, повага до різноманіття та довкілля. Ключові компоненти програми: розвиток емоційного інтелекту, навички взаємодії, уміння вирішувати конфлікти. Як програма сприяє соціальній інтеграції та зменшенню проявів дискримінації в дошкільному середовищі.

Тема 1.2. Соціальне та емоційне навчання: як закладати основу в ранньому віці

Визначення ролі СЕН у формуванні гармонійної особистості. Огляд практичних методів навчання дітей розуміти свої емоції, керувати ними та будувати здорові взаємовідносини з однолітками. Використання ігор, вправ та щоденних взаємодій для закріплення базових соціальних навичок. Вивчення прикладів із практики впровадження СЕН у різних країнах.

Тема 1.3. Чому мозок має значення?

Як розвивається мозок дитини у віці до 6 років. Вплив соціальних взаємодій та емоційного досвіду на нейропластичність мозку. Чому перші роки життя є критично важливими для формування соціальних та емоційних компетентностей. Як вихователям використовувати знання про роботу мозку для створення ефективного освітнього середовища.

МОДУЛЬ 2. СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ РІВНОСТІ ТА ЕМПАТІЇ

Тема 2.1. Емпатія як базова цінність

Поняття емпатії та її значення для розвитку дитини як особистості. Методи розвитку емпатійного мислення у дітей дошкільного віку через ігри, казки та обговорення. Як емпатія сприяє формуванню доброзичливих взаємин між дітьми. Вплив емпатії на створення інклюзивного середовища в групах.

Тема 2.2. Гендерні стереотипи та їх вплив на дівчат та хлопців

Гендерні стереотипи в дошкільному віці: як вони формуються і впливають на дітей. Практичні приклади ігор та занять, що допомагають дітям відчувати свободу вибору, незалежно від гендерних очікувань. Як вихователь може створити середовище, де діти можуть відкривати свої інтереси без обмежень. Роль партнерства з батьками у подоланні гендерних стереотипів.

Тема 2.3. Сприятливе середовище для всіх - підтримка заради успіху

Поняття сприятливого середовища та його значення для розвитку кожної дитини. Методи підтримки дітей із різними здібностями, інтересами та потребами. Як працювати з групами, де є діти з особливими освітніми

потребами. Як вихователі можуть формувати культуру підтримки та взаємодопомоги в дитячому колективі.

МОДУЛЬ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ «ДУМАЙ НА РІВНИХ»

Тема 3.1. Сторителінг як інструмент соціально-емоційного навчання

Що таке сторителінг і як він працює в контексті СЕН. Використання казок, оповідань та історій для навчання емпатії, толерантності та співчуття. Практичні вправи зі створення історій разом із дітьми. Приклади успішного сторителінгу в освітній практиці.

Тема 3.2. Освітні засади програми «Думай на рівних»

Наукові та педагогічні основи програми. Як програму інтегрувати у щоденну діяльність закладу дошкільної освіти. Зв'язок програми з державними стандартами освіти. Практичні кейси та інструменти для впровадження програми.

Тема 3.3. Як успішно впроваджувати програму «Думай на рівних»

Етапи впровадження програми в освітній процес. Як мотивувати колектив та батьків до підтримки ініціативи. Аналіз можливих викликів і способів їх подолання. Як вимірювати результати впровадження програми та відзначати успіхи.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Переглянути відеоматеріали на платформі THINK EQUAL.
2. Провести разом з дітьми практичні вправи на заспокоєння, зняття напруги, концентрацію уваги (не менше 5).
3. Провести з 1–3 дитиною опитування перед початком впровадження програми (текст опитувальника буде надано тренером під час навчання).

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти) : постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2025 р. № 1557. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF (дата звернення: 20.07.2026).

2. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-п (дата звернення: 20.07.2026).

3. Про дошкільну освіту : Закон України від 06 червня 2024 р. № 3788-IX (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20 (дата звернення: 20.07.2026).

4. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14 (дата звернення: 20.07.2026).
5. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» : наказ Міністерства економіки України від 19 жовтня 2021 р. № 755-21. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti (дата звернення: 20.07.2026).

Основна література

1. Артемова Л. В. Виховання соціальної компетентності у дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. № 76. С. 45–52.
2. Байєр О. М. Розвиток емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку. *Вісник психології та педагогіки.* 2022. № 3. С. 21–28.
3. Безсонова О. Емоційні ситуації в роботі педагога. *Палітра педагога. 2019.* № 5. С. 12–13.
4. Гавриш Н. В. Казка як засіб формування морально-етичних цінностей у дітей дошкільного віку. *Освіта і розвиток обдарованої особистості*. 2021. № 2. С. 17–20.
5. Голота А. С. Розвиток емоційного інтелекту дошкільників : практичні рекомендації. *Психолог дошкілля*. Київ, 2019. С. 18–23. URL: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/golota_rozv_ei.pdf (дата звернення: 20.07.2026).
6. Дроботюк С. Ранній розвиток: соціально-емоційний аспект. Львів : Світ, 2021. 112 с.
7. Колесник Є. А., Фомічова Л. М. Емоційний інтелект у дітей дошкільного віку. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 128 с.
8. Овчаренко О. І. Сучасні педагогічні підходи до виховання толерантності у дітей. Харків : Основа, 2017. 144 с.
9. Омельченко Л. Розвиток емпатії у дошкільників : практичний посібник. Київ : Генеза, 2018. 96 с.
10. Піроженко Т. О. Соціально-емоційний розвиток дошкільників: теорія і практика. Київ : Ніка-Центр, 2020. 304 с.

Додаткова література

1. Артемова Л. Любити дитину – покликання чи мистецтво? Поради вихователям. *Дошкільне виховання*. 2021. № 8. С. 14–19.
2. Крутій К. Л. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: сучасні підходи до організації : метод. посіб. Запоріжжя : ЛІПС, 2020. 160 с.
3. Партнерство з батьками в умовах сучасного закладу дошкільної освіти : метод. посіб. / уклад. І. М. Дичківська. Київ : Каравела, 2022. 168 с.
4. Піроженко Т. О. Розвиток соціальних навичок дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2019. 192 с.

5. Фасилітація гри: наука, що стоїть за мистецтвом залучення дітей молодшого віку : біла книга / Г. Йєнсен та ін.; пер. з англ. Billund: The LEGO Foundation, 2019. 44 с. URL: https://cms.learningthroughplay.com/media/2qrj1oxr/wp_фасилітація-гри_2019_ukrainian-version-2.pdf (дата звернення: 14.07.2026).
6. Фоміна О. Методи ранкових зустрічей у формуванні емпатії у дошкільнят. Київ : Либідь, 2019. 96 с.
7. Beyond Academic Learning: First Results from the Survey of Social and Emotional Skills. Paris : OECD Publishing. URL: https://doi.org/10.1787/92a11084-en (дата звернення: 14.07.2026).